

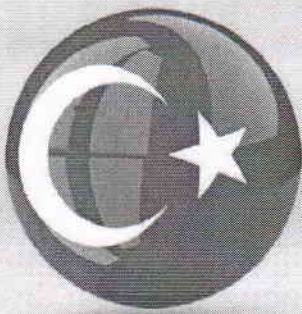
VIRTUAL
CONFERENCES

Scopus®

15

MAY

ANTALYA, TURKEY

INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SCIENCE AND EDUCATION

INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SCIENCE AND EDUCATION

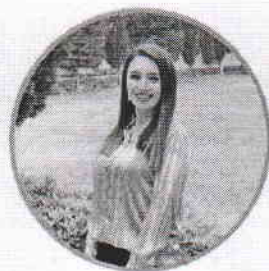
**15
MAY**

ANTALYA, TURKEY

SERKAN DILEK
TURKEY

Economics kastamonu university

NADIROVA SIRINBEYIM
MURSUD QIZI
AZERBAIJAN

Baku state university

15 MAY 2021
09:00 (AM) ANTALYA

Conference proceedings available
at virtualconference.press

INTERNATIONAL CONFERENCE SCIENCE AND EDUCATION/ ULUSLARARASI KONFERANS BİLİM VE EĞİTİM

MAY 2021
ANTALYA, TURKEY

Editorial board/ Yayın Kurulu

Prof. **Hakan Mete Dogan**, Tokat Gaziosmanpasha University, Turkey

Prof. **Afsun Sujayev**, Institute of Additive Chemistry of the ANAS, Azerbaijan

Prof. **Nadir Mammadli**, Azerbaijan Architecture and Construction University, Azerbaijan

Prof. **Munevver Sokmen**, Konya Food and Agriculture University, Turkey

Assos. Prof. **Ali Alkan**, Karadeniz Technical University, Turkey

Assos.Prof. **Ahmet Demirak**, Mugla Sitki Kocman University, Turkey

Associate Professor, Tashkent State Pedagogical University named after Nizami, Uzbekistan

Yusupov Oybek Nematjonovich

D.S., professor of the Tashkent State Pedagogical University named after Nizami, Uzbekistan

Makhkamova Gulnara Turdaxunovna

The publisher is not responsible for the materials published in the collection. All materials are submitted in the author's edition and reflect the personal position of the conference participant.

Contact information of the organizing committee of the conference:

Email: info @ virtualconferences.press

Official site: www.virtualconferences.press

DOI http://doi.org/10.37057/T_2

Available at virtualconferences.press

SCIENCE AND EDUCATION

Суёнов О.Ж., Искандаров Б. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ВУЗА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	41
--	----

HISTORICAL SCIENCES

Хидиров А., Узоков Б. ЭСКИ АНҲОР КАНАЛИНИНГ ҚУРИЛИШ ТАРИХИ	44
Mirzaeva Dilorom CENTRAL ASIA DURING THE TURKISH KHANATE	46
Аланазаров Сирожбек Бекчанович ТРАДИЦИИ, СВЯЗАННЫЕ С РОЖДЕНИЕМ И ВОСПИТАНИЕМ РЕБЕНКА У ХОРЕЗМИЙЦЕВ И ИХ РЕЛИГИОЗНЫЕ КОРНИ	48
Максегова Мехри Кабуловна НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ РАБОТЫ Т.А.ЖДАНКО ПО ИСТОРИЧЕСКОЙ ЭТНОГРАФИИ КАРАКАЛПАКОВ	50
Сейтымбетов М., Базарбаева Жамийла ЮРТА КАРАКАЛПАКОВ	52

LITERATURE

Jonpo'lotova Gulshoda LUQMON BO'RIXON HIKOYALARIDA MILLIY RUH VA QAHRAMON TALQINI	54
Matkarimova Feruzabonu Alijon qizi ABDULLA QODIRIYNING MOZIYDAN SADO BERISHI	56
Рахмонова Хуршида Халиловна БАДИЙ АСАДА ПЕЙЗАЖ МАСАЛАСИ	59

MEDICAL SCIENCES

Boboeva Nigora Tukhtamishevna. Abdullaeva Muhiba Nigmatovna DIAGNOSTICAL VALUE OF PROCALCITONIN OF NEONATAL HYPERBILIRUBINEMIA IN VAGUE ETHIOLOGY.....	61
Khodjaeva F. Kh., Kurbanova Z. F., Kurbanov F.Sh. TREATMENT OF CHRONIC PERIODONTITIS IN PREGNANT WOMEN.....	63
Madraximova Madinabonu Shaxobidin qizi NEOPLASIA AND ONCOGENESIS.....	64
Mukhtorova Madina, Adilova Feruza SURUNKALI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHDA BOLALARDA HEPILOR PREPARATINI QO'LLASH SAMARADORLIGI.....	67
Rasulova N.R., Akbarkhodjaeva Z.A. STUDYING THE METHODS OF RESTORING VISION IN ATHLETES WITH MYOPIC REFRACTION DISORDERS	68
Rustamova Kh. E. Saydalikhujayeva Sh.Kh. DEVELOPMENT AND TREATMENT OF THE SYNDROME OF EMOTIONAL BURNOUT AMONG NURSES-ANESTHETIST	69
Shamsieva Sh. F., Sadikova I. E., Azizova Sh. Sh. MICROCIRCULATORY CHANGES IN PERIODONTAL TISSUES OF PATIENTS WITH CHRONIC PERIODONTITIS IN THE DYNAMICS OF PHYSICAL THERAPY	70
Бахрамова Ш.У., Ихтиярова Г.А. РАННИЕ МАРКЕРЫ НАРУШЕНИЯ СИСТЕМЫ ГЕМОСТАЗА В ПРОГНОЗИРОВАНИИ АФС У БЕРЕМЕННЫХ С АНТИГИПЕРТЕНЗИВНЫМИ РАССТРОЙСТВАМИ	71

БАДИЙ АСАРДА ПЕЙЗАЖ МАСАЛАСИ

Рахмонова Хуршида Халиловна

Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат

Ўзбек тили ва адабиёти университети ўқитувчиси

Email: xurshida.xalilovna@gmail.com

Аннотация. Бадиий асарда пейзаж тасвири турли мақсадларда қўлланилади. Пейзаж тасвири гоҳ воқеа содир бўлган фаслни билдирса, гоҳ қаҳрамоннинг руҳий оламини очиқ беришга хизмат қилади. Мақолада насрий асарларда ифодаланган пейзажнинг аҳамияти, ёзувчи ғояси, адабий-фалсафий ғояларини ифодалашга қай даражада хизмат қилиши ҳақида айрим мулоҳазалар, таҳлиллар берилган.

Калит сўзлар: бадиият, пейзаж, ёзувчи ғояси, қаҳрамон руҳияти, параллел ҳолат, контраст ҳолат, эпизод, рамзий маъно, китобхон кайфияти

Annotation. In a work of art, the landscape effect is used for a variety of purposes. The image of the landscape sometimes represents the season of the event, and sometimes serves to reveal the spiritual world of the protagonist. The article provides some comments and analysis on the importance of the landscape expressed in prose works, the writer's idea, the extent to which it serves to express the literary and philosophical ideas.

Key words: art, landscape, writer's idea, hero's psyche, parallel situation, contrast situation, episode, symbolic meaning, reader mood

Адабиётшуносликда насрий асарлар бадииятининг муҳим жиҳатларидан яна бири бу тасвирдир. Бунда пейзаж, бадиий асар тили, бадиий асар психологияси, психологик тасвир, ёзувчи услуби, маҳорати бир-бирига уйғун ҳолда ўрганилади. Яъни ижодкорнинг ҳаётни қандай англаши ва англаган ҳамда ҳис қилганларини қай усулда тасвирлаб бериш маҳорати муҳим саналади.

Бадиий адабиётдаги табиат манзаралари тасвири пейзаж деб юритилади. У адабий асарда муайян ғоявий-композицион вазифани бажаради. Пейзаж муаммосини махсус монографик режада ишлаган адабиётшунос М.Султонова мазкур воситанинг бадиий асардаги ўрни масаласи ҳақида шундай дейди: “Ёзувчи ўз ғоявий ниятини фақат қаҳрамоннинг хатти-ҳаракати орқали эмас, балки уларни ўраб турган табиат манзараларини тасвирлаш орқали амалга оширади. Пейзаж тасвири орқали ўқувчига таъсир этишни, ундаги гўзаллик туйғуларини тарбиялашни ҳам назарда тутди”¹. Демак, адабиётшунос пейзаж тасвирининг қаҳрамон хатти-ҳаракатлари билан уйғун келишидан ташқари, китобхон қалбига таъсир ўтказувчи маърифий ва эстетик вазифасини ҳам уқтириб ўтади. “Табиат манзараси тасвирдан турли хилдаги мақсад кузатилади. У гоҳ воқеа содир бўлган фаслни билдиради, гоҳ қаҳрамонлар кайфиятини очишга ёрдам беради, гоҳ асар воқеаларини бир-бири билан боғлаш вазифасини ўтайди”². Адабиётшунос олим М.Қўшжонов “Ўткан кунлар” романидаги пейзаж тасвирига Отабек ота-она орзусига бўйин эгиб, истар-истамай рози бўлиб Марғилонга кетиб бориш эпизоди муносабати билан мурожаат қилган. Олимнинг фикрича, Отабек Марғилонга жўнаркан, унинг маъноси, ғамгинлигини қирларда баҳорнинг қувноқлигига, кенг осмон саҳнида эркин учиб юрган қушларга қарши қўяди. Яъни, Абдулла Қодирий Отабек кайфиятини, руҳий ҳолатини ифодалашда баҳор фасли манзарасини қаҳрамон руҳиятига контраст ҳолатда тасвирлайди³.

Абдулла Қаҳҳор эса “Сароб” романининг 8-боби пейзаждан, яъни кишининг аста-секин баҳорга ўз ўрнини бериши, табиатнинг гўзалликларини тасвирлашдан бошланади. Бу пейзаж икки ёшнинг – Мунисхон ва Саидий муҳаббатларининг таърифи билан ҳамоҳанг тарзда ифодаланган. Хуршид Дўстмуҳаммаднинг эса адабиётшунос сифатида Абдулла Қодирийнинг “Ўткан кунлар” романидаги Хўжа Маоз қабристони манзараси ва қаҳрамон руҳиятининг тасвирига айрича муносабат билдиради. “Қоронғулик манба бўлган мазористон чангалзорини Марғилон кўчаларида телбаларча югураётган Отабекнинг дарди дунёси деб тасаввур қилайлик. Шу дамда Отабекнинг шуурида кучли бир ел турди, “сочлари ўсиб соқолига қўшилиб кетган

¹ Султонова М. Пейзаж санъати. – Т.: Фан, 1983. – Б. 9.

² Худойбердиев Э. Адабиётшуносликка кириш. – Т.: Шарқ. 2008 – Б. 99.

³ Қўшжонов М. Сайланма. – Т.: Шарқ 1966. – Б. 49.

бир девона” тимсолидаги ёвуз кучлар Отабек шуурини худди гулхан янглиғ кавлаб тўзитиб юборди; “битта –яримта тўкилмай қолган япроқлар шитир-шитир тўкилишка олдилар” – Отабекнинг сўнгги умидлари узила бошлади; “ел кучайгандан кучайиб борар” – ғаразғўйлар таҳдиди авжга минди; Отабекнинг метин бардоши устма-уст босиб келган ел бўкиригига дош беролмаслик хавфи туғилди – “шоҳ-шаббалар қарс-курс синар”ди;”¹. Мунаққид Отабек руҳиятидаги тушқунликни, қалбидаги оғриқларни қоронғулик, зимистон тун ва қаттиқ шамол, бўрон натижасида “қар-курс” қилиб синаётган шохларга киёслайди. Қумушдан умидини узган Отабек руҳиятининг энг оғир, мусибатли онларини қабристон тасвири билан параллел қўяди.

Шунингдек, Хуршид Дўстмуҳаммаднинг бевосита адиб сифатида ёзган ҳикоя ва қиссаларида табиат ва жой тасвири қаҳрамоннинг руҳий кечинмалари билан узвий равишда боғлиқлиги ҳамда бадиий-фалсафий маъно касб этиши билан алоҳида ажралиб туради. “Ўқтабр яримламай қишнинг нафаси изғиб қолди. Нонушта пайти йилт этиб борлиқни ёритган қуёш зимда ғойиб бўлди-қўйди. Пешин эди, қўноққа қайтаётиб бирпас ҳавонинг авзойини кузатиб турди. Осмонни паққос қалин қора булут қоплай бошлаган, ҳавонинг авзойида пиликнинг учича ёруғлик белгиси сезилмас, балки ўзидаги тундлик сиёҳи била дов-дарахт, атроф-жовониб, одамларни-да бош-оёқ бўяшқа бошлаганди”². Ушбу парча носирнинг “Умид гули” ҳикоясидан олинган бўлиб, пейзаж тасвири профессор Фитратнинг Москвада мусофирчиликда кечирган ҳаёти, тушқун кайфияти билан ҳамоҳанг тарзда берилган. Қаҳрамон қалбидаги дард, миллат келажаги, тақдири бошига тушиши мумкин бўлган фалокатларни гўё осмон олдиндан сезгандек уни қора булут қоплаши, қундуз бўлишига қарамасдан атрофни қора тундлик ўраб олиши, бу тундлик нафақат табиатни, балки одамлар қалбини-да эгаллаб олаётганлиги тарзида тасвирларнинг берилиши китобхон руҳиятига ҳам маҳзун кайфиятни уйғотади.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, адиб ижодида пейзаж шунчаки табиат тасвири бўлибгина қолмасдан, балки замон ва маконда рўй бераётган воқеаларга адабий-фалсафий руҳ бағишлаб, ёзувчининг ғояси, мақсадини ифодалашга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Дўстмуҳаммад Х. Умид гули ҳикояси // Шарқ юлдузи. 2017. № 2. – Б.18
2. Дўстмуҳаммад Х. “Хўжа Маъоз” тасвири – “Ўткан кунлар” кульминацияси // Ёлғиз. – Т.:Машхур-пресс, 2019. – Б.164
3. Султонова М. Пейзаж санъати. – Т.: Фан, 1983.
4. Худойбердиев Э. Адабиётшуносликка кириш. – Т.:Шарқ. 2008.
5. Қўшжонов М. Сайланма. – Т.:Шарқ 1966.
6. Қуронов Д., Мамажонов З., Шералиева М. Адабиётшунослик луғати. – Тошкент, Академнашр, 2010.

¹ Дўстмуҳаммад Х. “Хўжа Маъоз” тасвири – “Ўткан кунлар” кульминацияси // Ёлғиз. – Т.:Машхур-пресс, 2019. – Б.164

² Дўстмуҳаммад Х. Умид гули // Шарқ юлдузи. 2017. № 2. – Б.18.